

Maar telkens grijpt hij in zijn nieuwe krachten terug op de oude wetten.

En daarom kon Christus geen genoegen nemen met de goedmoedig-lijkende zand in de oogen strooiende toezegging van beurtelings oude en nieuwe zakken te zullen gebruiken voor in alle gevallen nieuwen wijn. Toen Hij den nieuwen wijn bracht, eischte Hij, maakte Hij ook nieuwe zakken. Want aan de oude zakken proefde Hij den ouden geest, hij was veel te verschrikkelijk, dan dat Hij nieuwen wijn beurtelings in oude en nieuwe zakken zou hebben gegoten. Hij kende de wet, het geopenbaarde Woord. Want Hij bracht geen idee-filosofie, doch „verklaarde“ God.

Zoo blijft de staatsleer der N. S. B. tegenover Hem staan. In de opstelling van haar continuïteits-discretie-schema blijft ze naar beide zijden onchristelijk, wijl ze noch den wijn, noch de zakken keuren kan op degelijkheid en deugdelijkheid of het tegendeel ervan. Weer moet de conclusie luiden: zij onderwerpt zich der wet Gods niet, want zij kan ook niet.

En daarom vertrouwen we aan haar élite-clubje van dictatoren niet de hooge taak toe, voor ons te beslissen, wat gezonde en wat zieke staats-„vormen“ zijn; wij ontkennen, dat deze medicijnmeesters, die zelf zoo door en door ziek zijn, kunnen beslissen, waar kankergezwellen zitten en waar niet, in het lichaam van den staat. En wij zijn er doodsbenauwd voor, dat deze heeren ergens „het mes erin zullen zetten“; ze maken ongelukken, want hun diagnose is al even verkeerd als hun therapie.

Ze noemen hun operaties-met-het-mes: een accentueeren van de discretie van den ontwikkelingsgang. Dat is natuurlijk ook al weer evolutionistisch gedacht; en het klinkt meteen suikerzoet; men zou haast gaan gelooven, dat de heeren dictatoren alleen maar de logica der feiten volgen. Maar intusschen leert de praktijk (Duitschland-Italië-Oostenrijk) dat ze de logica der feiten heelmaal niet volgen; we nemen nu eens dat onhebbelijke woord („logica der feiten“) in den mond. En voorts haten wij dat woord: de discretie accentueeren. Want, afgedacht nu nog van den evolutionistischen rompslomp, die in deze terminologie meekomt, het móét allen werkelijk gereformeerd zijn ook maar een heel klein beetje nadenken duidelijk zijn, dat dit „accentueeren der discretie“ onder idee-filosofen van het hegeliaansche type heel wat anders is dan het naar de wet Gods reformeeren onder belijdende christenen van calvinistisch slag. Het eene heet en volgen van den ontwikkelingsgang der „Idee“ (en onder deze theoretische vlag dekt men de lading der revolutionaire praxis). Het andere is een gehoorzaam zijn, wederom aan den bekeeringsoproep van den levenden God, als Welgever van hemel en aarde.

Dit heen-en-weer van continuïteit en discretie, en als gevolg daarvan het heen-en-weer van trouw aan het bestaande en accentueering der discretie lijkt me een beetje al te veel op Hegel-Bolland. Bolland's colleges hebben ook heel erg vaak dat mooie N. S. B.-zinnetje over de samenleving, die ons uit de dierlijkheid tot de vergeestelichte persoonlijkheid zal moeten verheffen. Men leze maar eens — er zou veel meer te vinden zijn — diens Wijsbegeerte van den Godsdienst, naar dictaten etc. bewerkt door G. W. Wolthuis, 22, 24, 25, 221. Maar dan vindt men straks meer parallellen. „De natuur van het leven... is het leven zonder verheffing, doch het waarlijk menselijke is het geestelijke, al loopt de mensch ook voortdurend gevaar weer in te zinken, omdat alles wat liefelijk is en wel luidt, gedoemd is te vergaan... Omgekeerd is dan de geest tot dienstbaarheid van het lagere zooals thans sterk uitkomt aan het verenigingsleven... Door 't afsterven van het hoogere voert thans het lagere opnieuw den boventoon. Die geest van het lagere is op zijn hoogst een geest van staatkunde; in den staat komt het lagere in den mensch tot hoogere ontwikkeling, om het hoogere zelf mogelijk te maken... Het onzienlijke der Idee wordt in den staat voelbaar, maar hij is het hoogere van het gelijkvloersche, en dus voorbeschikt om voortdurend weer door het slijk te worden gehaald. Na onontbeerlijkheid komt de verderfelijkheid: denken we hierbij aan zaken als vrijheid van drukpers, recht van vereeniging en volksonderwijs. Hoe begerenswaard deze in de 18e eeuw geweest zijn, reeds Schopenhauer vreesde, dat de gevaren der vrijheid van drukpers grooter zouden zijn dan haar nut“ (22, 23). „Zoo zien we nu tegenwoordig aan het werk de straffelooze misdadigheid der boosaardige gezwellen genaamd vakverenigingen, kankergezwellen om egoïsme te verwerklijken zonder te denken aan samenwerking voor de vereeniging der vereenigingen: den staat... De staat is een duidelijke zienlijkheid, die we goedwilligheid hebben te betoonen als een middel om ons boven de dierlijkheid te verheffen, ook al aanschouwen we om ons heen veel onrecht“... (23/4). „Zoolang men nog aan rechtvaardigheid geloof, is men aan de waarheid niet toe“. „Want ook de rechtvaardigheid laat zich verstandelijk kapot redeneeren, omdat de geest der samenleving zich niet in dit, en in geen apartje laat vangen... De goede geest dezer wereld is niet van boosheid verlaten. En omgekeerd“ (220). „Nietzsche had

moeten bedenken, dat de besten onzer onmogelijk zouden zijn buiten de samenleving om. Zij toch vergeestelijkt onze dierlijkheid, al belemmert zij ook weder de vergeestelijking, zoodat er een tijd moet komen, dat de mensch zich zuinig met de samenleving bemoeit; op den duur moet men haar verzaken“ (221).

We zullen hier maar ophouden met citeeren; de het mes in kankergezwellen zettende élite komt hier al om den hoek gluren.

Maar als we dergelijke dingen lezen, is het toch wel om medelijken te hebben met enkele in de N. S. B. nog huizende gereformeerden, die nog niet er achter zijn, dat zij van een leidsche collegekamer uit geregeerd worden.

Ze hooren de kankergezwellen zich wijzen. O.m. de vakverenigingen. Ze zien meteen, dat in de beoordeeling der vakverenigingen wel de continuïteits-discretie-leer een woord spreken mag (vandaag zijn ze goed, morgen moet het mes erin), maar dat, omdat het geopenbaarde Woord, de wet, niet in rekening komt, niet onderscheiden wordt tusschen christelijke en niet-christelijke.

Welnu — laat hen dan nog eens lezen, wat de N. S. B. wil:

het groepsbelang moet ondergeschikt gemaakt worden aan het staatsbelang (III, 24);

de groepen zijn als organen van de maatschappij tevens staatsorganen;

de oerellen van de economische organisatie vormen de wettelijk erkende vakverenigingen;

in elk district wordt in een bepaald vak (b.v. textielbedrijven) SLECHTS EEN vakvereniging van werknemers, en één van werkgevers erkend (25).

Het christendom, de wet, het Woord hebben hier niets meer te vertellen. En de élite, die de samenleving overzien en naar eigen inzicht zich tot haar dan wel van haar keeren, zullen dan beslissen, wanneer die vakverenigingen continuïteitsnut doen, dan wel als kankergezwellen het discretie accentueerende mes zullen te verdragen hebben.

Jawel; maar het is toch wel wat bar, als in ons vrije Nederland ons verteld wordt, dat deze Hegel-Bolland-wijsheid nu den dietschen geest vertoont. Dietsche geest?

Import van buiten! Heidensche filosofie! Anders niet.

K. S.

„Polemiek“ van de N.S.B.

Iemand zendt mij een mededeeling omtrent wat in een besloten N. S. B.-vergadering zou gezegd zijn in antwoord op de bewering, ook hier vermeld, dat de heer Mussert zou behooren tot de vrijmetselaren. Ik zou deze mededeeling gaarne doorgeven, maar ze is geschied in een besloten vergadering. Reeds dit maakt publicatie onmogelijk. Zoodra deze mocht geschied zijn, hoop ik, dat een lezer ze mij toezendt. Ik zal ze dan hier vermelden, natuurlijk. Overigens gevoel ik ook daarom geen lust, om te vertellen, wat op die besloten vergadering zou beweerd zijn, omdat dezelfde brief me ook berichtte, wat in die vergadering zou gezegd zijn over de motieven van mijn bestrijding der N. S. B. Indien de briefschrijver zuiver weergeeft wat er gezegd is, raakt de lasterlijk-insinuerende bewering kant noch wal, en kan men dus veilig van alles, wat daar gezegd is, onderstellen, dat het als dwaasheid en leugen te brandmerken is. We zullen dus afwachten, of er iets gepubliceerd wordt; over besloten vergaderingen weten we niets met zekerheid.

K. S.

Nog eens: „polemiek“ der N.S.B.

Eenige weken geleden beloofde ik, te voldoen aan het verzoek van een lezer, te antwoorden op wat „Volk en Vaderland“ had opgemerkt „tegen“ mij. Aan die belofte voldoende, verwijs ik naar Persschouw.

K. S.

Nederlandsche Orgelkunst en -historie.

Aangekondigd is een Orgeldag op Woensdag 8 Augustus 1934, in de Groote of Michaëlskerk te Zwolle te houden. Eerst komt er een „Historische Middag-Conferentie“ (2.30 u. in de Groote Kerk te Zwolle). Het programma vermeldt:

1. Opening en „Waarom Orgeldagen?“ door den heer Jan Zwart, orgelst te Amsterdam).

2. „De Strijd rond het „Ghebruik en Onghebruik van 't Orgel“, door dhr S. Zwart te Zaandam.

3. „Kansel en Orgel“, door den Welcerw. heer Ds W. ten Rouwelaar, Herst. Ev. Luth. Pred. te Zwolle.

4. „De Luister van den gelijken Noot in ons Kerkgezag“ (met toelichting aan het Orgel der Groote Kerk) door den heer Jan Zwart. Daarna volgt een „Nederlandsche Orgelavond“ om 8 uur in dezelfde kerk, door den heer Jan Zwart. Programma: Orgelwerken (Koraalbewerkingen en Fantasie-stukken) van Nederl. Componisten.

De toegang is, zoowel des middags als des avonds vrij.

Uit belangstelling voor de kerkmuziek herinneren we aan dezen dag.

K. S.

UIT DE HISTORIE

Het eeuwfeest der Afscheiding.

IV.

Ook in het leven van Ds de Cock kan de bijzondere leiding des Heeren worden opgemerkt. Zijn ouders behoorden tot den gezeten stand; grootvader van 'svaders zijde was Ds Regnerus de Cock, die tot in het begin van de vorige eeuw predikant was te Nieuwe Pekela. Deze behoorde tot de overheerschende richting in de kerk, en voedde zijne kinderen daarin op. Zijn zoon Tjaarda, vervener te Veendam, verhuisde naar Wildervank, en stierf aldaar in '38 als burgemeester. In het gemeentehuis dier plaats is het familie-wapen van De Cock in geschilderd glas aangebracht. Zijn ouders gaven hem een godsdienstige opvoeding, doch niet in gereformeerden zin. Van Ds J. G. Oosterbeek kon hij die evenmin ontvangen, daarentegen sprak de vrome catechiseermeester wel van wedergeboorte, geloof en bekeering. Meester Niemans onderwijs was een zaad dat op 's Heeren tijd zoude ontkiemen in het hart van twee zijner leerlingen, die straks door den band des huwelijks aan elkander verbonden, en tot de kennis gekomen van hetgeen nu in hen werd gezaaid, door den Heere zouden worden gebruikt tot het groote „reformatie-werk“. Hierin was de jonge Frouwe Helenius Venema, haar verren bloedverwant, tevens haar aanstaande, vooruit. In haar hart schoot het aanvankelijk dieper wortel, hoewel ook hij het nimmer geheel kwijt kon raken. Mogen de raadgevingen van zijn liberalen leermeester, Wildervanks dominee, eerst meer zijn gevolgd, toen hij na diens voorbereidend onderwijs, en daarop de Latijnsche school te Groningen te hebben verwisseld met de hogeschool aldaar, de colleges volgde, toch schijnt hij toen reeds van tijd tot tijd te hebben gestaan voor en moeite gehad te hebben met de ervaring dat wat hij van meester Niemans had geleerd niet overeenstemde met hetgeen aan de Universiteit door zijn hoogleraren werd gedoceerd. De liberale denkbeelden bevredigden hem niet geheel. In zijn eerste gemeente Eppenhuisen, als onder de rook van Kantens gelegen, alwaar de latere wederpartijder Van der Linden den herdersstaf voerde, ging er wel eenige roep van hem uit, ook naar buiten. De praatjesmakende schoolmeester te Den Boer, die het onderspit moest delven tegenover den eenvoudigen boerenknecht Broekema in het weergeven van den inhoud van De Cocks preeken, beroemde zich er op dat hij dezen ook al eens te Eppenhuisen gehoord had en wel met instemming. In die dagen mocht Kantens' dominee den jongen De Cock ook nog wel lijden. Om gezondheidsredenen was het gewenscht voor het jong gezin te vertrekken. Een beroep naar het hooger en meer boschrijke schoone Noordlaren was welkom en werd aangenomen. De predikant paste bij de gemeente; ze waren van gelijke richting. Slechts een enkele kon beter met de „Juffrouw“ praten dan met haar man. Zij miste dan ook wel wat in de preek. Ik vermoed dat het een jeugtherinnering was die haar De Cock, gelijk zij hem steeds noemde, deed aanraden ter catechisatie het Kort Begrip te gebruiken. Moge zijn prediking reeds toen een meer ernstig karakter hebben gedragen dan van vele zijner „liberale“ ambtsbroeders, toch behoorde hij nog tot hen, gelijk mede bleek uit zijn vrienden en bekenden. We hebben de namen van de Begemanns en van Hofstede de Groot slechts te noemen en wij weten ook wie hij was. Na ruim twee jaar ontving hij een beroep van Ulrum; we zouden het kunnen noemen: een mooi beroep; eerstens reeds wijl hij bij opvolging daarvan opvolger zou worden van den tot hoogleeraar benoemden voorganger Hofstede de Groot. 't Was ook een gezochte plaats, Ds Cramer van Baumgarten had een beroep naar Ulrum gaarne gehad; Van der Tuuk, met hem op het tal geplaatst, moest voor hem vallen. Ook was het een voordeelig beroep: Ulrum had een pracht pastorie, rijke pastoralia, en een mooi kerkgebouw, zelfs vóór de restauratie. Nog was het een beroep dat wel iets getuigde inzake De Cocks prediking wat inhoud en vorm betrof. De Cock was een wel-sprekend man, een ernstig prediker, een trouwe herder en opmerkelijk juist begeerd door dat gedeelte van de gemeente, dat toch niet geheel bevredigd kon worden door zijn voorganger. Dat zijn prediking eer rechtzinnig dan liberaal was getuigt meen ik te mogen afleiden uit wat De Cock zelf later mededeelt in geschrifte. Als hij namelijk eens leest in een kort overzicht gegeven door een tegenstander van den loop van zaken in Ulrum, dat er eerst beroering kwam nadat De Cock veranderd was van richting, kinderen doopte uit andere gemeenten en onderricht gaf aan hen die niet tot de eigen gemeente van Ulrum behoorden, dan komt hij daartegen op en beweert dat de vijandschap en tegenkanting al begon vanaf den dag waarop hij bevestigd was geworden door Prof. Hofstede de Groot en hij zich verbond aan zijn

gemeente. T
maakt op de
tusschen be
was bij som
daarover w

Am

In een vo
leit dat nie
kerken het
elke classis
vaardigden
Wij noemde
Reformed C
als-basis aa
formeerde l
seerd (uit e
node en de
een andere
voorloopig-
woordig d
Ook ter S
zaak ter spi
was dat ied
kerken, tw
ledere class
zendt 4 dep
25 of meer
rechtigd om

Dit voors
a) Het bo
met Art. 84
andere kerl

b) Door
distributie
tal kerken.

c) Het le
nente meth
Synode te

Dat een d
van een cla
nestor der
leeftijdsgre
toch nog l
kerken. W
in 1869 geol
tegenwoord
Chr. Geref.
Door zijn
onzer leide
kwam zijn
synodale ta
derd door d
ging van ui
noodzakelij
z.g.n. Synod
indertijd de
te geven o
vier depu
zooals door
de vijftien
op. Anderer
westersche
afkeuring u
„irregularit
noemde Ca
zaak voor

Zij verkla
missie kerl
onderhevig
staande, en
omstandigh
lang der Co

De leden
af. Beter d
deelen naa
Grenzboten

Bentheim e
„Synodale C
kunnen hel

zekering ge
is wat bevo
scheiden wa

echter omst
die actie en
hier bespre

woordigend
de Regerin
der vaderen

dier Kerk
van over, e
men op, va

schaffen. I
missie zelve
nieuw „Re

te leggen.
Sommige
licht het he

punt wat c